

Information sammansatt från Skolverket (www.skolverket.se)

Vad innebär individuellt program i gymnasiesärskolan?

I gymnasiesärskolan finns ett antal fyraåriga nationella program. Därutöver finns specialutformade program och individuella program. I propositionen om en ny läroplan (1992/93:250) beskrivs gymnasiesärskolans individuella program så här:

*Ungdomar som inte kan eller vill delta i nationella program skall erbjudas utbildning på **individuella program**. Sådana program är avsedda för en del av de elever som idag får yrkesträning och verksamhetsträning. Ett annat syfte med ett individuellt program är att förbereda eleven för att fortsätta på ett nationellt eller specialutformat program. Ytterligare ett syfte är att ge en mer begränsad utbildning, som t.ex. omfattar endast vissa ämnen eller sådana delar av ämnen, som eleven kan tillgodogöra sig.*

*Oavsett vilket slag av utbildning eleven skall gå, är det viktigt att en **individuell studieplan** upprättas för varje elev.*

I gymnasiesärskoleförordningen definieras individuella program i 5 kap. 5 § på detta sätt:

Ett individuellt program kan

- 1. syftar till att stimulera eleven att senare gå över på ett nationellt program eller ett specialutformat program,*
- 2. ge eleven yrkesträning,*
- 3. ge eleven verksamhetsträning,*
- 4. möta speciella behov hos eleven.*

Verksamhetsträning

I gymnasiesärskoleförordningen står det om verksamhetsträning i 5 kap.7 §:

För elever som får verksamhetsträning skall, om rektorn bedömer att eleven kan klara av det, utbildningen omfatta kommunikation och socialt samspel, verklighetsuppfattning och omvärldskunskap, estetisk verksamhet, idrott och hälsa samt vardagsaktiviteter. Vidare bör praktik förekomma om det är till gagn för eleven.

Kursplanen för verksamhetsträning, inom gymnasiesärskolans individuella program upptar därför fem undervisningsområden: kommunikation och socialt samspel, verklighetsuppfattning och omvärldskunskap, idrott och hälsa, estetisk verksamhet samt vardagsaktiviteter. Kursplanen anger ett övergripande syfte och beskriver karaktär och struktur samt anger mål för varje undervisningsområde. Några mål att uppnå för den enskilde eleven finns inte i kursplanen.

Någon timplan för verksamhetsträningen finns inte fastställd. Elevens rätt att få en fyraårig utbildning på minst 3 600 timmar gäller som för gymnasiesärskolan i övrigt.

När man utifrån undervisningsområden och elevernas individuella undervisningsplaner planerar aktiviteter blir det naturligt att moment från flera olika undervisningsområden ingår och bildar en helhet.

Viktigt är också att eleven upplever kontinuitet i undervisningen. Att aktiviteter, övningar, lokaler, personer återkommer regelbundet för att eleven ska få möjlighet att känna igen sig och få uppleva trygghet. Trygghet och samspel är grundförutsättningarna för fortsatt inläring och utveckling.

De elever som erbjuds undervisning inom verksamhetsträning är ungdomar på låg utvecklingsnivå. Därför är det extra viktigt att personal har kunskaper, engagemang, inlevelse och förmåga att skapa kontakt, dialog, samspel och trygghet. Allt detta är nödvändigt för att eleverna ska känna sig omtyckta, uppleva ett egenvärde och känna sig motiverade att aktivt efter förmåga delta och samspela i övningar och aktiviteter.

Trots att elever i verksamhetsträning ofta har fler mycket specifika individuella behov än övriga elever i gymnasiesärskolan, är grupptillhörighet och gruppaktiviteter viktiga både i undervisningen och på raster. På så sätt kommer undervisningsområdet kommunikation och socialt samspel in på ett naturligt sätt i de flesta aktiviteter. Eleven tränar samspel, uppmuntras att kommunicera och får hjälp att finna sin egen roll. Detta är nödvändigt bl.a. med tanke på framtida boende och arbete.

Oavsett begåvningsmässiga förutsättningar och eventuella tilläggshandikapp, är eleverna i verksamhetsträning tonåringar på väg mot vuxenlivet och har, trots låg utvecklingsnivå, helt andra erfarenheter än ett förskolebarn och måste bemötas därefter. Detta faktum är en mycket viktig del vid all planering, val av aktiviteter, förhållningssätt, material m.m., då all undervisning bör grunda sig på elevens egna upplevelser.

Trots att undervisningsområdena ger mycket stora möjligheter till val av moment för en individanpassad undervisning, behöver vissa elever ibland något ytterligare moment, eftersom elevernas behov och förutsättningar är så varierande. Där kan yrkesträningens kursutbud ge eleven ytterligare möjligheter. Att utifrån intresse och fallenhet få undervisning i någon valbar kurs och delta på sina egna villkor kan vara mycket positivt och berikande för eleven.

Det är arbetslagets uppgift att ha en stor flexibilitet, eliminera svårigheterna och se möjligheterna.

Kursplan

Syfte

Syftet med undervisningen inom verksamhetsträningen i gymnasiesärskolan är att varje elev utifrån sina förutsättningar och elevens tidigare erfarenheter skall få möjlighet att upptäcka och utforska omvärlden. Undervisningen inom de olika undervisningsområdena syftar även till att stärka elevens självkänsla och därigenom öka tilltron till den egna förmågan.

Undervisningen inom områdena kommunikation och socialt samspel, verklighetsuppfattning och omvärldskunskap, idrott och hälsa, estetisk verksamhet och vardagsaktiviteter syftar till att ge eleven en allsidig utveckling som en god grund för ett meningsfullt vuxenliv.

I undervisningen skall strävan vara att utveckla elevens självförtroende, personlighet och känsloliv. Undervisningen skall också skapa förutsättningar för eleven att utveckla förståelse för och förmåga att kommunicera med omgivningen samt att vidga sin omvärldsuppfattning.

Karaktär och struktur

Kommunikation och socialt samspel är tänkt att ge förutsättningar för ett mera aktivt kontaktskapande med omgivningen t.ex. via kroppsspråk, tecken, tal eller alternativ kommunikation. Verklighetsuppfattning och omvärldskunskap syftar till att stärka elevens rums-, tids-, kvalitets-, kvantitets- och orsaksuppfattning samt skapa trygghet i välbekanta miljöer och situationer.

Inom idrott och hälsa skall eleven ges möjlighet att träna motoriska färdigheter samt kondition och styrka. Genom experimenterande med färger och olika material samt ljud, rytm och musik skall viljan till egen aktivitet och skaparglädje stimuleras. Vardagsaktiviteter skall ge träning att så självständigt som möjligt klara personlig hygien, egna måltider samt att vara delaktig i enkel matlagning och bakning.

Undervisningsområden

Kommunikation och socialt samspel
Verklighetsuppfattning och omvärldskunskap
Idrott och hälsa
Estetisk verksamhet
Vardagsaktiviteter

Mål

Estetisk verksamhet

Undervisningen skall ge eleven olika erfarenheter av ljud, rytm och musik. Undervisningen skall också ge möjlighet att experimentera med färg och form för att upptäcka mångfald och variationsrikedom och därigenom stimulera eleven att reagera på inre känslor och vara mera mottaglig och vara öppen för olika intryck.

Idrott och hälsa

Undervisningen skall ge eleven möjlighet till upplevelser av den egna kroppen, dess funktion och förmåga och därigenom utveckla kroppsuppfattningen och de motoriska färdigheterna samt träna kondition och styrka. Undervisningen skall även ge eleven möjlighet att utnyttja sin rörelseförmåga och tillfredsställa sitt rörelsebehov samt genom grovmotoriska och finmotoriska aktiviteter, såväl inomhus, som utomhus i olika terränger, bidra till elevens fysiska, psykiska och sociala utveckling.

Kommunikation och socialt samspel

Undervisningen skall genom att uppmärksamma och stärka viljan till kommunikation ge eleven förutsättningar till att ta kontakt, upprätthålla och avsluta samspel med personer i omgivningen och därmed utveckla förmågan att kommunicera. Undervisningen skall genom närhet och fysisk kontakt utveckla elevens förmåga att delta i socialt samspel med vuxna och kamrater. Undervisningen skall även ge eleven möjlighet att genom kroppsspråk, konkreta signaler, tecken och tal utveckla kommunikationsfärdigheter och språkförståelse.

Vardagsaktiviteter

Undervisningen skall ge eleven möjlighet till att ge uttryck för hunger och mättnadskänsla, att medverka i måltider samt att delta vid uppdukning och uppläggning av mat. Undervisningen skall bidra till att eleven ger upplevelser av smak och lukt samt stimulera till egen aktivitet vid enkla moment i matlagning och bakning. Vidare skall undervisningen utveckla elevens förmåga att aktivt medverka i den egna hygienrutinen, samt utveckla förmågan att så självständigt som möjligt medverka vid av- och påklädning samt att vårda sina kläder.

Verklighetsuppfattning och omvärldskunskap

Undervisningen skall ge eleven tillfälle att med alla sinnen utforska och lära känna sin närmiljö samt få erfarenhet av rumsliga relationer och begrepp, lägesrelationer och avstånd. Undervisningen skall ge en känsla av rytm, ordningsföljd och varaktighet i den egna aktiviteten samt möjlighet att känna förväntan i välkända och återkommande situationer för att därigenom utveckla sitt tidsbegrepp. Undervisningen skall ge möjlighet att experimentera med mängder och antal och därigenom lägga grund för antalsuppfattning. Undervisningen skall också utöka elevens erfarenheter och kunskaper om föremål och hur dessa används i olika situationer. Undervisningen skall dessutom stimulera eleven till egen aktivitet samt möjlighet att experimentera i närmiljön för att utveckla förståelsen av orsak och verkan. Undervisningen skall även ge eleven trygghet som grund för viljan att utforska omvärlden.